SANTA MARIA DELLA SALUTE - HRVATSKI DIJALOZI

SCENA 1 - PRVI SUSRET U SALONU

LAZA: Gospođice Dunđerski, kažu da volite poeziju.

LENKA: Volim je, gospodine Kostiću. Ali ne razumijem sve što čitam.

LAZA: Poezija se ne razumije umom. Razumije se srcem.

LENKA: A što kad srce ne zna što da misli?

LAZA: Tada slušate šta vam duša šapuće u tišini.

LENKA: A vaša duša... što vam ona govori?

LAZA: Govori mi o ljepoti koju ne mogu imati. O svjetlosti koja mi ne pripada.

LENKA: Zašto ne?

LAZA: Jer sam ja jesen, gospođice. A vi ste proljeće.

LENKA: Možda proljeće može zagrijati jesen.

LAZA: Ili jesen može ubiti proljeće.

LENKA: Vi ste pesimista, gospodine Kostiću.

LAZA: Ne, gospođice. Ja sam realista koji sanja.

LENKA: I o čemu sanjate?

LAZA: O nemogućim stvarima. O zvijezdama koje ne mogu dohvatiti. O licu koje me proganja u snu i javi.

LENKA: Govorite u metaforama.

LAZA: Jer samo u metaforama mogu reći istinu bez posljedica.

LENKA: A istina je?

LAZA: Istina je da ste najljepša stvar koju sam vidio u poslednjih dvadeset godina. I najopasnije.

LENKA: Opasnije? Ja?

LAZA: Vi ne znate kakvu moć imate. I to vas čini još opasnijom.

DOMAĆICA: Gospođice Lenka, vaša majka vas zove.

LENKA: Moram ići.

LAZA: Naravno. Ali prije nego odete... mogu li vam pokloniti jednu knjigu?

LENKA: Kakvu knjigu?

LAZA: Petrarku. Mislim da ćete razumjeti njegovu Lauru bolje nego što je on razumeo.

LENKA: Hvala vam. Čitat ću je svaku noć.

LAZA: A ja ću misliti na vas svaku noć. Bez knjige. Bez nade.

SCENA 2 - U BIBLIOTECI

LENKA: Donijeli ste mi knjige?

LAZA: Baudelairea. Mislim da ste spremni za njega.

LENKA: Moja majka ne bi odobrila.

LAZA: Vaša majka ne mora znati sve što čitate.

LENKA: A vi? Znate li sve što ja mislim?

LAZA: Bojim se da znam previše. I premalo u isto vrijeme.

LENKA: Govorite u zagonetkama.

LAZA: Jer istina je često preteška za izgovoriti.

LENKA: Pokušajte.

LAZA: Vidim vas kako gledate kroz prozor. Vidim tugu u vašim očima. I znam da nikada neću biti čovjek koji će tu tugu izbrisati.

LENKA: Kako možete biti tako sigurni?

LAZA: Jer sam dva puta stariji od vas. Jer sam siromašan pjesnik. Jer svijet ne dozvoljava takve stvari.

LENKA: Svijet je često u krivu.

LAZA: Jeste. Ali svijet je i jak. Jači od nas dvoje zajedno.

LENKA: Ne želim misliti o svijetu. Želim misliti o poeziji. O Baudelaireu. O vama.

LAZA: Ne mislite o meni previše, Lenko. To će vam samo slomiti srce.

LENKA: Možda mi je srce već slomljeno.

LAZA: U vašim godinama? Nemoguće.

LENKA: Zašto? Jer sam mlada? Mladi ne mogu osjećati?

LAZA: Mladi osjećaju prejako. To je problem.

LENKA: A stari?

LAZA: Stari osjećaju tiho. Duboko. Bez nade da će ikada biti čuveni.

LENKA: Volite li me, gospodine Kostiću?

LAZA: Molim vas, ne pitajte me to.

LENKA: Zašto?

LAZA: Jer ako odgovorim iskreno, promijenit ću vaš život. I svoj.

LENKA: Možda želim da se moj život promijeni.

LAZA: Ne želite. Vjerujte mi. Imajte strpljenja. Upoznat ćete mladića vašeg uzrasta, zaljubit ćete se, bit ćete sretni.

LENKA: A što ako ne želim mladića mog uzrasta?

LAZA: Tada ćete patiti. Kao što patim i ja.

SCENA 3 - VEČERNJA ŠETNJA POKRAJ DUNAVA

LAZA: Noć je lijepa.

LENKA: Hladna je.

LAZA: Dozvolite mi da vam dam svoj kaput.

LENKA: Ne. Želim da budete vi topli.

LAZA: Već sam topao. Vaša blizina je dovoljna.

LENKA: Ne biste smjeli tako govoriti.

LAZA: Znam. Ali kada vam gledam u oči, zaboravljam sve što znam.

LENKA: Gospodine Kostiću...

LAZA: Zovite me Laza. Barem kad smo sami.

LENKA: Ne možemo biti sami. Nikada.

LAZA: Upravo zato su ovi trenuci tako dragocjeni.

LENKA: Moj otac bi vas ubio da zna.

LAZA: Vaš otac me već ubija svakim pogledom.

LENKA: A što ja radim vama?

LAZA: Vi? Vi me vraćate u život. I to je i blagoslov i prokletstvo.

LENKA: Ne razumijem kako može biti i jedno i drugo.

LAZA: Jer me činite sretnijim nego što sam bio. I zbog toga, kada budete otišli, bit ću nesretniji nego ikada prije.

LENKA: Tko kaže da ću otići?

LAZA: Život kaže. Vaša mladost. Vaša obitelj. Sve.

LENKA: A što ako se ne sviđam?

LAZA: Ne možete se boriti protiv prirode stvari.

LENKA: Priroda stvari? Vi govorite o društvenim konvencijama, ne o prirodi.

LAZA: Možda ste u pravu. Vi ste mudriji nego što izgledate.

LENKA: Prestanite me tretirati kao dijete.

LAZA: Ne tretiram vas kao dijete. Tretiram vas kao nešto dragocjeno što mogu oštetiti jednim pogrešnim pokretom.

LENKA: A što ako želim biti oštećena?

LAZA: Lenko...

LENKA: Poljubite me.

LAZA: Ne mogu.

LENKA: Zašto?

LAZA: Jer kad jednom počnem, neću moći prestati. I onda ću uništiti sve - vas, sebe, vašu obitelj, moju karijeru, sve.

LENKA: Možda neke stvari vrijede biti uništene.

LAZA: Ne u ovom svijetu. Ne za vas.

SCENA 4 - PORODIČNI RUČAK

OTAC LENKE: Gospodine Kostiću, čuo sam da pišete novu zbirku.

LAZA: Pokušavam, gospođaru Dunđerski.

OTAC: O čemu pišete?

LAZA: O ljepoti. O prolaznosti. O stvarima koje ne možemo imati.

MAJKA LENKE: Zvuči tužno.

LAZA: Najbolja poezija obično je tužna, gospođo.

LENKA: Zašto morate pisati o tužnim stvarima?

LAZA: Jer sreća ne traži riječi. Bol traži.

BRAT LENKE: A jeste li ikada bili sretni, gospodine Kostiću?

LAZA: Jednom, davno. I sada, u ovom trenutku, gledam u lice koje mi podsjeća zašto vrijedi živjeti.

OTAC: Govorite li o mojoj kćeri?

LAZA: Govorim o ljepoti uopšte, gospodine. Vaša kći je samo njezin najsavršeniji primjer.

OTAC: Vi imate način sa riječima, Kostiću. Ali riječi ne grade kuće. Ne hrane djecu.

LAZA: Istina. Ali riječi mogu trajati vjekovima nakon što su kuće pale.

MAJKA: Romantično razmišljanje. Ali Lenka treba praktičnog muža.

LENKA: Majko, molim te...

MAJKA: Što, draga? Istina je. Gospodin Kostić je sjajan pjesnik, ali nije prikladan za tebe.

LAZA: Vaša majka ima pravo, gospođice Lenka. Sasvim pravo.

LENKA: Vi se slažete s njom?

LAZA: Slažem se da zaslužujete nekoga boljeg od mene.

BRAT: Barem je iskren.

OTAC: Iskrenost je dobra vrlina. Ali nije dovoljna. Koliko zarađujete od svoje poezije, Kostiću?

LAZA: Vrlo malo, gospodine. Poezija nije unosan posao.

OTAC: Vidite? Kako biste mogli uzdržavati ženu?

LAZA: Ne bih mogao. I zato ne tražim ruku vaše kćeri.

LENKA: Nitko vas nije pitao da tražite!

MAJKA: Lenko!

LENKA: Oprosti, majko. Ali... ovo je ponižavajuće.

LAZA: Za koga? Za mene? Navikao sam na poniženje, gospođice.

LENKA: Ne govorim o vama. Govorim o sebi. Kao da sam roba na tržnici.

OTAC: Nisi roba, ali jesi naša kći. I imamo pravo da te zaštitimo.

LAZA: Vaš otac je u pravu. I ja bih učinio isto na njegovu mjestu.

SCENA 5 - TAJNA PORUKA

SLUŠKINJA: Gospođice, stiglo je pismo.

LENKA: Od koga?

SLUŠKINJA: Nema potpisa. Ali rukopis je elegantan.

LENKA: Čitaj mi ga.

SLUŠKINJA: "Gospođice, pišem vam ono što ne mogu reći. Svaka riječ koju izgovorim u vašoj prisutnosti blijedi pred onim što osjećam. Ova tišina me ubija. Ako postoji milost u vašem srcu, pošaljite mi znak. Jedan jedini. Da znam da nisam lud."

LENKA: To je od njega.

SLUŠKINJA: Od pjesnika?

LENKA: Da.

SLUŠKINJA: Što ćete učiniti?

LENKA: Ne znam. Poslati odgovor bi bilo ludilo.

SLUŠKINJA: A ne poslati?

LENKA: To bi bilo okrutno.

SLUŠKINJA: Volite ga?

LENKA: Ne znam što je ljubav. Ali znam da me njegovo ime čini sretnijom nego bilo što drugo.

SLUŠKINJA: To je ljubav, gospođice.

LENKA: Kako to možeš znati?

SLUŠKINJA: Jer sam jednom i ja bila mlada. I zaljubljena.

LENKA: I što se dogodilo?

SLUŠKINJA: Udala sam se za drugoga. Kako mi je rečeno.

LENKA: Jesi li sretna?

SLUŠKINJA: Priviknuta sam. To nije isto što i sreća, ali je bolje od ništa.

LENKA: Ne želim se naviknuti. Želim živjeti.

SLUŠKINJA: Onda odgovorite na pismo.

LENKA: Ali kako? Što da kažem?

SLUŠKINJA: Recite istinu. Uvijek recite istinu.

LENKA: Daj mi pero i papir.

SLUŠKINJA: Ovdje, gospođice.

LENKA: Kako da počnem?

SLUŠKINJA: "Dragi..."

LENKA: Ne mogu. To je previše intimno.

SLUŠKINJA: "Gospodine Kostiću..."

LENKA: To je preformalno.

SLUŠKINJA: Onda samo pišite. Riječi će doći same.

LENKA: "Nisam vas zaboravila. I nikada neću. Vaša Lenka."

SLUŠKINJA: To je savršeno.

LENKA: Je li previše?

SLUŠKINJA: Dovoljno je. Upravo dovoljno.

SCENA 6 - SUOČAVANJE

PRIJATELJ LAZE: Ludo je što radiš.

LAZA: Znam.

PRIJATELJ: Ona je dijete.

LAZA: Ona je žena. Mudrija nego mnogi ljudi dvostruko stariji od nje.

PRIJATELJ: Njena obitelj nikada neće dozvoliti.

LAZA: I ja to znam.

PRIJATELJ: Dakle zašto nastaviti?

LAZA: Jer ne mogu prestati. Jer kada je vidim, svijet ima smisla. Bez nje, sve su samo prazne riječi na papiru.

PRIJATELJ: Ti ćeš uništiti sebe.

LAZA: Već sam uništen. Ovo je jedina stvar koja me drži na okup.

PRIJATELJ: A ona? Misliš li na nju?

LAZA: Mislim samo na nju. I zato znam da moram prestati. Ali ne mogu. Nisam dovoljno jak.

PRIJATELJ: Ljubav ne bi trebala biti tako bolna.

LAZA: Prava ljubav uvijek boli. To je cijena koju plaćamo za osjećanje nečega pravog.

PRIJATELJ: Filozofiraš.

LAZA: Ne. Patim. A patnja voli filozofiju.

PRIJATELJ: Što će biti kada se ona uda?

LAZA: Pisat ću. To je sve što znam.

PRIJATELJ: Misliš da će poezija biti dovoljna?

LAZA: Mora biti. Jer ništa drugo mi ne ostaje.

PRIJATELJ: Mogao bi potražiti drugu ženu.

LAZA: Ne postoji druga žena. Postoji samo ona.

PRIJATELJ: To je opsesija, ne ljubav.

LAZA: Možda je ljubav samo drugačije ime za opsesiju.

PRIJATELJ: Ili opsesija je ludilo.

LAZA: Onda sam lud. I prihvaćam to.

PRIJATELJ: Barem si iskren sam sa sobom.

LAZA: Iskrenost je jedina vrlina koja mi je ostala.

SCENA 7 - ZABRANJENA LJUBAV

LENKA: Rekli su mi da vas ne smijem više vidjeti.

LAZA: Znam. Vaš otac mi je poslao poruku.

LENKA: Što ćemo?

LAZA: Šta god što je ispravno. Slušat ćemo ih.

LENKA: Ne želim slušati.

LAZA: Morate. Imate cijeli život pred sobom.

LENKA: A što ako ne želim život bez vas?

LAZA: Lenko... nemojte tako govoriti.

LENKA: Zašto ne? To je istina.

LAZA: Jer činite stvari težim nego što jesu.

LENKA: Ljubite li me?

LAZA: Znate da vas ljubim.

LENKA: Reci mi. Glasno.

LAZA: Volim vas. Bog mi je svjedok, volim vas više nego vlastiti život. I upravo zato vas moram pustiti.

LENKA: Ne prihvaćam to.

LAZA: Vremenom ćete razumjeti.

LENKA: Nikada.

LAZA: Nećete uvijek biti dvadeset i jedna. Odrastet ćete. Zaboravit ćete me.

LENKA: Ne bih mogla zaboraviti. Čak i kad bih htjela.

LAZA: Ljudi zaboravljaju. To je dar prirode.

LENKA: Ja nisam ljudi. Ja sam ja.

LAZA: I upravo zato vas volim. Vaša tvrdoglavost. Vaša strast. Vaša mladost.

LENKA: Mrzim svoju mladost. Da sam starija, niko nas ne bi mogao razdvojiti.

LAZA: Da ste stariji, ne bih bio zaljubljen u vas.

LENKA: Zašto?

LAZA: Jer je dio onoga što volim upravo ta nevinost. Ta čistoća. To što još niste bile slomljeni od strane svijeta.

LENKA: Svijet me slama sada. Vi me slomite.

LAZA: Oprosti mi. Nisam to želio.

LENKA: Znam. I zato je još teže.

LAZA: Jednog dana ćete biti zahvalni što smo se razišli.

LENKA: Nikada.

LAZA: Vidjet ćemo.

LENKA: Posljednji put - hoćete li se boriti za mene?

LAZA: Ne mogu.

LENKA: Ne možete ili nećete?

LAZA: Oboje. I ništa od toga.

SCENA 8 - POSLJEDNJI RAZGOVOR

LENKA: Udajem se.

LAZA: Znam. Čestitam.

LENKA: Ne čestitajte mi na nečemu što mi slama srce.

LAZA: On je dobar čovjek.

LENKA: On nije vi.

LAZA: Upravo zato je dobar za vas.

LENKA: Lažete. Ali hvala vam.

LAZA: Ne lažem. Vi ste uvijek bili isti za mene. Savršeni.

LENKA: Recite mi nešto što nikada niste rekli.

LAZA: Što?

LENKA: Bilo što. Nešto novo. Nešto istinito.

LAZA: Da sam bio hrabriji... da sam vas oteo te noći pokraj Dunava... da sam pobegao s vama u Italiju... možda bismo imali život zajedno.

LENKA: Žalite li?

LAZA: Ne. Jer tada ne biste imali djecu. Ne biste imali mir. Ne biste bili vi.

LENKA: Ali vi biste bili sretniji.

LAZA: Sreća je precjenjena. Ljubav nije.

LENKA: I dalje filozofirate na samrti.

LAZA: Navika. Loša navika.

LENKA: Dobra navika. Jedina koju ne trebate mijenjati.

LAZA: Lenko... hvala vam.

LENKA: Za što?

LAZA: Za život. Za poeziju. Za sve.

LENKA: Vi ste meni zahvalili? Trebam ja vama zahvaliti.

LAZA: Za što?

LENKA: Što ste me naučili kako voleti. Što ste mi pokazali da postoji nešto više od svakodnevice. Što ste me učinili besmrtnom u svojim stihovima.

LAZA: Vi ste uvijek bili besmrtni. Ja sam samo zapisao ono što je već postojalo.

LENKA: Zaspite sada. Umoran ste.

LAZA: Jesam. Tako umoran.

LENKA: Bit ću ovdje. Neću otići.

LAZA: Obećaješ?

LENKA: Obećajem.

LAZA: Još jedno pitanje.

LENKA: Pitajte.

LAZA: Da možeš sve ponovo... bih li izabrali isto?

LENKA: Svaki put. Bez razmišljanja. Vas bih izabrala svaki put.

LAZA: Čak i sa svim bolom?

LENKA: Naročito sa bolom. Jer bol dokazuje da je bilo istinito.

LAZA: Ti si... nevjerovatna.

LENKA: Ti si me naučio biti.

LAZA: Lažeš.

LENKA: Kao što ste vi uvijek lagali o mom koži?

LAZA: To nije bila laž.

LENKA: Znam. Ništa između nas nije bila laž.

LAZA: Lenko... volim te.

LENKA: I ja tebe volim. Spavaj sada.

LAZA: Još malo. Samo još malo. Želim te gledati.

LENKA: Gledat ću vas ja.

LAZA: Obećaješ?

LENKA: Obećavam. Do posljednjeg trenutka.

LAZA: Santa Maria... della... Salute...

LENKA: Da. Santa Maria della Salute. Naša crkva. Naša ljubav. Naše spasenje.

SCENA 13 - NOĆNA ISPOVIJEST

LAZA: Ne mogu spavati.

LENKA: Zašto ne?

LAZA: Jer svaki put kad zatvorim oči, vidim vas kako odlazite.

LENKA: Nisam otišla. Ovdje sam.

LAZA: Ne govorim o sada. Govorim o tada. O svakom trenutku kada ste izlazili kroz vrata. Svaki put je bio mala smrt.

LENKA: I za mene također.

LAZA: Znate li što je najgore?

LENKA: Što?

LAZA: Što sam uvijek znao. Od prvog trenutka. Znao sam da nećemo biti zajedno. I opet sam nastavio.

LENKA: Zašto?

LAZA: Jer nekoliko trenutaka sa vama vrijede cijeloga života bez vas.

LENKA: To je najljepša stvar koju ste mi ikada rekli.

LAZA: To je najtužnija stvar koju sam ikada osjetio.

LENKA: Može biti i jedno i drugo?

LAZA: Sve što je istinski vrijedno je i jedno i drugo.

LENKA: Želim da znate nešto.

LAZA: Što?

LENKA: Moj muž je dobar čovjek. Volim ga. Ali nikada kao vas.

LAZA: Ne trebate mi to reći.

LENKA: Moram. Jer želim da znate. Želim da razumijete.

LAZA: Razumijem.

LENKA: Ne. Ne razumijete. Volim svog muža na način na koji volite dom. Siguran. Topao. Poznat.

LAZA: A mene?

LENKA: Vas volim kao oluju. Kao požar. Kao nešto što me pretvara u nekoga drugoga.

LAZA: To nije zdravo.

LENKA: Nikada nije bilo zdravo. Ali bilo je stvarno.

LAZA: Još uvijek jeste.

LENKA: Još uvijek jeste.

SCENA 14 - RAZGOVOR SA SVEŠTENIKOM

SVEŠTENIK: Želite li se ispovijediti, gospodine Kostiću?

LAZA: Ne znam što da kažem.

SVEŠTENIK: Recite istinu. Bog sluša.

LAZA: Volio sam ženu koja nije bila moja.

SVEŠTENIK: To je grijeh.

LAZA: Znam.

SVEŠTENIK: Kajaete li se?

LAZA: Ne.

SVEŠTENIK: Morate se kajati da bi vam bilo oprošteno.

LAZA: Što ako ne želim da mi bude oprošteno?

SVEŠTENIK: Gospodine...

LAZA: Ta ljubav me učinila boljim čovjekom. Učinila me pjesnikom. Dala mi svrhu.

SVEŠTENIK: Ali je bila zabranjena.

LAZA: Najbolje stvari obično jesu.

SVEŠTENIK: To je sotonski način razmišljanja.

LAZA: Možda. Ali je iskreno.

SVEŠTENIK: Bog cijeni iskrenost.

LAZA: Onda će me razumjeti.

SVEŠTENIK: Niste je dirali?

LAZA: Jednom. Poljubac. Jedan jedini poljubac.

SVEŠTENIK: I to je bilo dovoljno?

LAZA: Bilo je previše. I bilo je prenajmanje. Bilo je sve.

SVEŠTENIK: Govorite u zagonetkama.

LAZA: Govorim kao pjesnik. Možete li me razumjeti?

SVEŠTENIK: Pokušavam.

LAZA: Volite li Boga, oče?

SVEŠTENIK: Naravno.

LAZA: Ali ga niste nikada vidjeli. Nikada niste dodirnuli. Nikada niste čuli njegov glas.

SVEŠTENIK: Osjećam ga u srcu.

LAZA: Upravo tako. Tako sam i ja osjećao nju. U svakom udahu. U svakoj riječi. U svakom trenutku.

SVEŠTENIK: To nije isto.

LAZA: Možda je bliže nego što mislite.

SCENA 15 - DOPISIVANJE

GLAS LAZE (čita pismo): "Moja draga Lenko, pišem ti iz mog studija. Vani pada kiša. Sjetio sam se one večeri kada smo šetali pokraj rijeke. Sjećaš li se?"

GLAS LENKE (čita odgovor): "Sjetim se svake sekunde. Svake riječi. Svakog pogleda. Kako bih mogla zaboraviti?"

GLAS LAZE: "Ponekad se bojim da će me tvoj muž otkriti. Da će pročitati nešto u mom pogledu."

GLAS LENKE: "On zna. Uvijek je znao. I nekako... razumije."

GLAS LAZE: "Kako je to moguće?"

GLAS LENKE: "Jer voli i on. Na svoj način. I zna da ljubav ponekad zahtijeva razumijevanje."

GLAS LAZE: "Ja ga ne zaslužujem takvu plemenitost."

GLAS LENKE: "Nitko od nas ne zaslužuje stvari koje dobijamo. Ni dobre ni loše."

GLAS LAZE: "Pišem novu pjesmu. Naravno, o tebi."

GLAS LENKE: "Kako ću se zvati ovaj put?"

GLAS LAZE: "Anđeo. Demon. Spasenje. Sve reči koje ne mogu opisati ono što jesi."

GLAS LENKE: "Vi i vaše riječi. Uvijek riječi."

GLAS LAZE: "To je sve što imam. Riječi i uspomene."

GLAS LENKE: "I moju ljubav. Uvijek ćete imati moju ljubav."

SCENA 16 - SUSRET POSLIJE GODINA

LENKA: Niste se promijenili.

LAZA: Lažete. Sijev sam.

LENKA: Sijev koji još uvijek sjaji.

LAZA: Vi ste lijepi kao uvijek.

LENKA: Sad vi lažete. Imam šezdeset godina.

LAZA: I svaka godina vam daje više ljepote.

LENKA: Zašto ste me pozvali?

LAZA: Jer moram nešto znati.

LENKA: Što?

LAZA: Jeste li sretni?

LENKA: Zašto to pitanje sada?

LAZA: Jer umiren. I moram znati. Da nisam uništio vaš život.

LENKA: Ne umiremo još.

LAZA: Blizu smo. Oboje znamo.

LENKA: Onda ću vam reći istinu. Bila sam sretna. Na svoj način. Imam djecu koja me vole. Muža koji me poštuje. Život koji je bio dobar.

LAZA: Ali?

LENKA: Ali vi niste bili tu. I to je uvijek bio mali bol. Svaki dan.

LAZA: Oprosti mi.

LENKA: Ne. Ne opraštam vam. Jer to bi značilo da žalim. A ne žalim.

LAZA: Ne?

LENKA: Volila sam vas. To je bilo istinito. I sve što je istinito vrijedi bola.

LAZA: Kako ste tako mudri?

LENKA: Vi ste me učili. Sjetite se?

LAZA: Učio sam vas poeziju.

LENKA: Vi ste me učili životu.

SCENA 17 - KRITIČAR I PJESNIK

KRITIČAR: Vaša nova zbirka je... neobična.

LAZA: U kojem smislu?

KRITIČAR: Toliko lična. Toliko... bolna.

LAZA: Poezija bi trebala biti lična.

KRITIČAR: Ali ovi stihovi... govore o zabranjenoj ljubavi. O nemogućim željama.

LAZA: I?

KRITIČAR: Je li to autobiografsko?

LAZA: Sva poezija je autobiografska. Čak i kada izmišljamo.

KRITIČAR: Ali ova žena... ova muza... tko je ona?

LAZA: Ona je svaka žena. I nijedna.

KRITIČAR: Ne izigravajte se sa mnom, Kostiću. Ljudi govore.

LAZA: Neka govore. Riječi su besplatne.

KRITIČAR: Ali vaša reputacija...

LAZA: Moja reputacija je da sam dobar pjesnik. To je sve što me zanima.

KRITIČAR: A ova žena? Zanima vas i ona?

LAZA: Ne. Ona me ne zanima. Ona me opsjeduje. To je razlika.

KRITIČAR: Opasna razlika.

LAZA: Najbolja umjetnost dolazi iz opasnosti.

KRITIČAR: Ili iz ludila.

LAZA: Ponekad je to isto.

SCENA 18 - MAJKA I KĆI

MAJKA LENKE: Znam za njega.

LENKA: Majko...

MAJKA: Ne laži mi. Vidim kako ga gledaš.

LENKA: Ne razumiješ.

MAJKA: Razumijem savršeno. Ti si mlada. On je šarmantan. Ali to mora prestati.

LENKA: Zašto?

MAJKA: Jer je duplo stariji od tebe. Jer je siromašan. Jer će te uništiti.

LENKA: Možda želim biti uništena.

MAJKA: Ne govori gluposti.

LENKA: Nije glupost. To je ljubav.

MAJKA: Ljubav? Ti ne znaš što je ljubav.

LENKA: A ti znaš?

MAJKA: Znam dovoljno da prepoznam katastrofu kada je vidim.

LENKA: Tata... voli li te tata?

MAJKA: Tvoj otac me poštuje. To je važnije od ljubavi.

LENKA: Ne slažem se.

MAJKA: Jednog dana ćeš.

LENKA: Nikada.

MAJKA: Udaćeš se za čovjeka kojeg odaberemo. I bit ćeš sretna.

LENKA: Neću biti sretna. Nikada neću biti sretna bez njega.

MAJKA: Dramatiš. Kao sva mlada djevojka.

LENKA: Ne dramim. Govorim istinu.

MAJKA: Istina je da je on pogrešan za tebe. I to je kraj priče.

LENKA: To nije kraj. To je početak.

SCENA 19 - LAZA I NJEGOV IZDAVAČ

IZDAVAČ: Ove pjesme su... jake.

LAZA: Hvala.

IZDAVAČ: Ali zabrinjavajuće.

LAZA: Zašto?

IZDAVAČ: Jer govore previše. Previše istine.

LAZA: To je svrha poezije.

IZDAVAČ: Ne ako će ugroziti živote ljudi.

LAZA: Čije živote?

IZDAVAČ: Njen. Tvoj. Njene obitelji.

LAZA: To je već ugroženo.

IZDAVAČ: Možeš li barem promijeniti neka imena? Neke detalje?

LAZA: Već jesam.

IZDAVAČ: Nije dovoljno. Svatko tko zna priču će prepoznati.

LAZA: Neka prepoznaju.

IZDAVAČ: Ludo je.

LAZA: Možda. Ali je iskreno.

IZDAVAČ: Iskrenost te može ubiti.

LAZA: Bolje umrijeti iskren nego živjeti kao lažov.

IZDAVAČ: Poeta do kraja.

LAZA: Do samog kraja.

IZDAVAČ: Publicirat ću ih. Ali na tvoju odgovornost.

LAZA: Prihvaćam.

SCENA 20 - EPILOG - ČITANJE PJESME

UNUKA: Bako, tko je bio taj Laza Kostić?

STARA LENKA: Bio je... prijatelj.

UNUKA: Ali ove pjesme... tako su lijepe. Tako tužne.

LENKA: Jesuce.

UNUKA: Pisao je o tebi?

LENKA: Pisao je o ljubavi.

UNUKA: Ali tvojoj ljubavi?

LENKA: Možda. Davno.

UNUKA: Volila si ga?

LENKA: Volela sam.

UNUKA: I što se dogodilo?

LENKA: Život se dogodio. Kao što se uvijek dogodi.

UNUKA: To je tužno.

LENKA: Nije tužno. Bilo je lijepo. Na svoj način.

UNUKA: Mogu li ti pročitati jedan stih?

LENKA: Naravno.

UNUKA: "U tvojim očima vidio sam nebo koje nikada neću doći..."

LENKA: Prestani.

UNUKA: Zašto? Je li prebolno?

LENKA: Ne. Previše je lijepo. I previše istinito.

UNUKA: Žališ li, bako?

LENKA: Ne. Nikada. Jer imala sam tebe. I tvoju majku. I život koji je bio ispunjen.

UNUKA: Ali ne s njim.

LENKA: Ali s njegovim riječima. A ponekad riječi traju duže od ljudi.

UNUKA: To je tužno i lijepo u isto vrijeme.

LENKA: Upravo kao život, draga moja. Upravo kao život.te sebi.

LAZA: Možda. Ali vam želim sreću.

LENKA: Hoću li je ikada naći?

LAZA: Nadam se. Zaslužujete je.

LENKA: A vi?

LAZA: Ja? Ja imam svoje stihove. To mora biti dovoljno.

LENKA: Hoćete li pisati o meni?

LAZA: Već pišem. I pisat ću dok sam živ.

LENKA: Kako ću se zvati u vašoj poeziji?

LAZA: Zvat ćete se ljubav. Zvat ćete se bol. Zvat ćete se sve što je lijepo i nedostižno u ovom svijetu.

LENKA: Želim da me zovete pravim imenom.

LAZA: Ne mogu. To bi bilo previše blizu istine.

LENKA: A niste li uvijek govorili da je istina najvažnija?

LAZA: Jesam. I zato ću vas zvati drugačije. Da vas zaštitim.

LENKA: Ne želim biti zaštićena. Želim biti voljena.

LAZA: Jeste voljena. Svake sekunde. Svakog dana.

LENKA: Pokazat ćete mi?

LAZA: Kako?

LENKA: Poljubite me. Jednom. Posljednji put.

LAZA: Lenka...

LENKA: Molim vas. Dajem se mužu za mjesec dana. Dajte mi barem jedan trenutak koji je samo naš.

LAZA: To bi bilo pogrešno.

LENKA: Čitav moj život je pogrešan. Jedan poljubac neće promijeniti ništa.

LAZA: Promijenit će sve.

LENKA: Onda neka.

LAZA: Oprostite mi. Za sve.

LENKA: Ništa vam ne opraštam. I sve vam opraštam.

LAZA: Bit ćete sretni. Obećavam.

LENKA: Ne lažite. Barem ne sada.

LAZA: U pravu ste. Oproste.

LENKA: Zbogom, Lazo.

LAZA: Zbogom, moja Lenko. Moja prva. Moja posljednja. Moja jedina.

SCENA 9 - GODINE KASNIJE

STARI LAZA: Još uvijek čuvate moja pisma?

LENKA: Svako.

LAZA: Zašto?

LENKA: Jer su jedini dokaz da sam nekada bila mlada. Da sam nekada osjećala.

LAZA: A sada?

LENKA: Sada sam majka. Supruga. Sve što sam trebala biti.

LAZA: Jeste li sretni?

LENKA: Jesam li ikada bila?

LAZA: Nadam se da jeste.

LENKA: Bili smo sretni u onim trenucima. Zar ne?

LAZA: Bili smo. U vlastitom paklu sreće.

LENKA: Žalite li?

LAZA: Svaki dan. I nijedan.

LENKA: Ne razumijem.

LAZA: Žalim što nismo bili hrabriji. Što nisam oduzeo vas iz te kuće i pobjegao daleko.

LENKA: A zašto ne žalite?

LAZA: Jer ste dobili život koji zaslužujete. Obitelj. Sigurnost. Mir.

LENKA: Mir? Kakav mir? Mislite li na me svaku noć prije nego zaspim?

LAZA: I vi mislite na mene?

LENKA: Svaku noć. Četrdeset godina.

LAZA: To je previše dugo za patnju.

LENKA: To nije patnja. To je uspomena. I uspomena je ponekad sve što imamo.

LAZA: Vaš muž... zna li?

LENKA: Zna. Uvijek je znao.

LAZA: I oprašta vam?

LENKA: Razumije me. To je bolje od oprosta.

LAZA: On je bolji čovjek nego što sam ja ikada bio.

LENKA: On je drugačiji čovjek. Vi ste... vi ste vi.

LAZA: Stari, umorni pjesnik.

LENKA: Moj pjesnik. Moj stari, umorni pjesnik.

SCENA 10 - VENECIJA, SANTA MARIA DELLA SALUTE

LAZA: Evo nas. Crkva koju sam htio da vidite.

LENKA: Prelijepa je.

LAZA: Izgrađena je u znak zahvalnosti. Nakon kuge.

LENKA: Zahvalnosti?

LAZA: Za spasenje. Za život.

LENKA: A mi? Za što smo mi zahvalni?

LAZA: Za ove trenutke. Za ovu tišinu. Za to što smo ovdje, zajedno, čak i ako znamo da je to posljednji put.

LENKA: Nemojte govoriti o posljednjem puta.

LAZA: Ali jeste. I oboje znamo.

LENKA: Držite me.

LAZA: Lenko...

LENKA: Molim vas. Samo jednom. Neka svijet vidi.

LAZA: Svijet će nas osuditi.

LENKA: Neka osudi. Barem ću znati da sam bila voljena.

LAZA: Uvijek ste bili voljeni. Od prvog trenutka kada sam vas vidio.

LENKA: U ovoj crkvi... osjećam se kao da smo vjenčani.

LAZA: U očima Boga, možda jesmo.

LENKA: Vi vjerujete u Boga?

LAZA: Vjerujem u vas. To je dovoljno blizu.

LENKA: Recite mi nešto lijepo. Neku poeziju.

LAZA: Nemam riječi dovoljno lijepih za ovaj trenutak.

LENKA: Pokušajte.

LAZA: "Tvoje oči su more u koje tonem. Tvoj glas je molitva koju nikada neću zaboraviti. Tvoja duša je hram koji nosim u sebi."

LENKA: To je... prelijepo.

LAZA: To nije poezija. To je istina.

LENKA: Hoćete li to napisati?

LAZA: Već pišem. U glavi. U srcu.

LENKA: Kako ćete nazvati pjesmu?

LAZA: "Santa Maria della Salute". Kao ova crkva.

LENKA: Zašto?

LAZA: Jer je ova crkva spasenje. Kao što ste vi moje spasenje.

LENKA: Nisam vas spasila. Uništila sam vas.

LAZA: To je isto. Kod prave ljubavi, uništenje i spasenje su jedno.

LENKA: Filozofirate opet.

LAZA: Ne. Konačno govorim jasno.

SCENA 11 - PISANJE PJESME

PRIJATELJ: Pišeš?

LAZA: Završavam.

PRIJATELJ: Koja pjesma?

LAZA: "Santa Maria della Salute".

PRIJATELJ: O čemu?

LAZA: O njoj. Uvijek o njoj.

PRIJATELJ: Neće li to biti bolno čitati?

LAZA: Poezija uvijek boli. Ali i liječi.

PRIJATELJ: Hoće li ona ikada pročitati?

LAZA: Nadam se. I nadam se da neće.

PRIJATELJ: Voliš je još uvijek?

LAZA: Više nego ikada. Ljubav ne umire. Samo se pretvara u riječi.

PRIJATELJ: Čitaj mi je.

LAZA: Ne mogu. Nije gotova.

PRIJATELJ: Kada će biti gotova?

LAZA: Nikada. Kako možeš završiti pjesmu o nečemu beskonačnom?

PRIJATELJ: Ti si previše dramatičan.

LAZA: Ja sam pjesnik. Drama je moj posao.

PRIJATELJ: Misliš da će ljudi čitati to za sto godina?

LAZA: Ne znam. Nadam se.

PRIJATELJ: Zašto?

LAZA: Jer ako čitaju, onda ona nije umrla. Onda naša ljubav nije bila uzaludna.

PRIJATELJ: Vi zaista ne možete pustiti.

LAZA: Neću. Nikada neću.

PRIJATELJ: Čak i kada vi oboje budete mrtvi?

LAZA: Naročito tada. Riječi su sve što će ostati.

PRIJATELJ: To je i tužno i lijepo.

LAZA: Kao i sve u životu.

PRIJATELJ: Pročitaj mi bar jedan stih.

LAZA: "U tvojim očima vidim nebo koje nikada neću doći. U tvom glasu čujem pjesmu koju nikada neću zapjevati. U tvom srcu živim iako sam daleko."

PRIJATELJ: To je... predivno.

LAZA: To je bol pretvorena u ljepotu.

SCENA 12 - POSLJEDNJA MISAO

LENKA: Čula sam da ste bolesni.

LAZA: Stari sam, Lenko. To je sve.

LENKA: Ne umrite. Molim vas.

LAZA: Svi umiremo. Ali ljubav ostaje.

LENKA: U vašim pjesmama?

LAZA: U svakoj riječi. U svakom stihu. U svakom udahu.

LENKA: Volim vas.

LAZA: I ja vas. Uvijek sam. Uvijek ću.

LENKA: Znam.

LAZA: Santa Maria della Salute. To smo mi. Hram izgrađen od bola i zahvalnosti.

LENKA: I ljubavi.

LAZA: I ljubavi. Uvijek ljubavi.

LENKA: Mogu li ostati s vama? Do kraja?

LAZA: Vaša obitelj...

LENKA: Razumiju. Moj muž je dao dozvolu.

LAZA: On je plemeniti čovjek.

LENKA: Zna koliko ste mi značili. Koliko mi još uvijek značite.

LAZA: Sjedi pokraj mene.

LENKA: Ovdje sam.

LAZA: Daj mi ruku.

LENKA: Evo.

LAZA: Tvoja koža... još uvijek meka. Kao prije četrdeset godina.

LENKA: Laže